

PIIRILEIRILÄÄKINNÄN OPAS

Leirilääkinnän suunnittelu ja toteutus

Sisällys

1. Alkusanat.....	1
2. Leirilääkintä	2
3. Ennakkosuunnittelu	2
4. Tarkoituksenmukainen leirilääkintä	2
5. Leirilääkinnän tavoitteet	3
6. Leirilääkinnän osaaminen	3
7. Varautuminen	3
8. Yhteistyö	4
9. Viestikalusto ja -liikenne.....	5
10. Raportointi	5
11. Kansainvälisyys	6
12. Vierailupäivä ja koko leirin yhteiset tapahtumat	6
13. Mielenterveys	7
14. Kriisi leirillä.....	7
15. Minkälainen lääkinnän päällikön kuuluisi olla?	8
16. Hyviä vinkkejä	8

1. Alkusanat

Kiinnostunut leirilääkinnästä? Huippu valinta! Tämä opas auttaa sinut alkuun oli suunnitelmissasi sitten lähteä lääkinnän päälliköksi, hoitajaksi, lääkäriksi tai vaikka turvallisuuden johtajaksi piirileirille.

Piirileirin leirilääkinnän suunnittelu pitää aloittaa hyvissä ajoin. Ennen muuta toimintaa tulee pohtia ja määritellä leirilääkinnän tarve, tarkoitus ja tehtävä sekä arvioitava minkälaista osaamista tarvitaan. Tämän jälkeen pystytään määrittämään tekijöiden ja tarvittavien varusteiden määrä.

Jokainen leiri on erilainen, joten tämä opas on suuntaa antava. Jokainen lääkinnänpäällikkö joutuu miettimään asioita juuri kyseessä olevan leirin näkökulmasta ja sen tarpeista. Huolellinen leirilääkinnän suunnittelu on avainasemassa turvallisen leirin järjestämisessä.

2. Leirilääkintä

Piirileirin turvallisuusorganisaatio muodostuu usein kolmesta eri osastosta: turvasta, palosta ja lääkinnästä. Turva on leirin järjestyksenvalvontaosasto. Heidän tehtävänä on valvoa leirin järjestystä ja turvallisuutta. Palo (tai pelastus) on leirin oma sammutusyksikkö. Heidän tehtävänä on ennakkoon ohjeistaa leiriä paloturvallisuudesta ja valvoa sen toteutumista. Lääkintä on turvallisuuden kolmas osasto, jonka tehtävänä on huolehtia leiriläisten terveydestä ja tarjota heille tarvittava ensiapu.

Jokaisella osastolla on oma johtajansa, joka on vastuussa osaston toiminnan suunnittelusta, toteuttamisesta ja johtamisesta. Oman osaston toiminnan lisäksi osaston johtajien on suunniteltava osastojen välinen yhteistyö. Saumaton yhteistyö on erittäin tärkeää ja piirileirin kokonaisturvallisuuden onnistumisen edellytys.

Turvallisuuden osastot eroavat muista leiriorganisaatioon kuuluvista osastoista sillä, että suurin osa osaston tekijöistä harjoittaa leirillä omaa ammattiaan. Järjestyksenvalvonta, pelastustyö ja lääkintä ovat kaikki viranomaisten valvomaan ja lakien säätelemään työtä. Jokaisen ammattiaan vapaaehtoistyössä harjoittavan on muistettava, että samat lait ja säännökset, jotka määrittävät toimintaa työpaikalla, ovat voimassa myös partioleirillä. Jokainen ammattilainen vastaa itse tekemisistään. Jokaisen leirilääkinnässä työskentelevän täytyy ottaa selvää myös omasta potilasturvan kattavasta vakuutuksesta. Vakuutuksia myöntää esimerkiksi ammattiliitot ja sairaanhoitopiirit, mutta jokaisen ammattilaisen tulee olla tietoinen vakuutuksen ehdoista. Kaikki vakuutukset eivät kata vapaaehtoistyötä.

3. Ennakkosuunnittelu

Piirileirien suunnittelutyö alkaa noin 2–3 vuotta ennen varsinaista leiriä. Lääkinnän päällikön työstä noin puolet tehdään jo ennen leirin alkamista. Ensimmäisenä on laadittava projektisuunnitelma, sekä rekrytoitava lääkinnän avainhenkilöt. Kun leirin teema, ohjelma ja muu toiminta alkaa hahmottua, voidaan aloittaa pohtimaan sitä, mihin kaikkeen leirilääkinnän olisi hyvä varautua. Riskikartoituksen tekeminen ja kirjaaminen auttavat paitsi resurssien määrittämisessä, mutta ennen kaikkea leiriarjen pyörittämisessä. Hyvin suunniteltu leirilääkintä on ensiarvoisen tärkeää leirin sujuvan toiminnan takaamiseksi.

Riskikartoituksessa on otettu huomioon luonnonilmiöt, ohjelmasta aiheutuvat riskit, leiriläisistä, ulkopuolisista henkilöistä, leirialueesta ja paikallisista tekijöistä johtuvat uhat. Riskikartoitukseen kirjataan todennäköisenä pidetyt uhat, mutta lääkinnän on hyvä valmistautua henkisesti myös yllättäviin ja ennalta arvaamattomiin tilanteisiin. Leirilääkintä ei voi kuitenkaan varautua kaikkeen mahdolliseen, joten lääkinnän tulee keskittyä todennäköisimpien uhkien ennaltaehkäisyyn ja hoitoon.

Suunnitelmien laatimisen jälkeen on tärkeää tiedottaa suunnitelmat eteenpäin lääkinnän henkilöille sekä koko leirin turvallisuusorganisaatiolle. Leirilääkinnän päällikön tulee varmistaa, että kaikki lääkinnässä työskentelevät henkilöt osaavat toimia annettujen ohjeiden mukaisesti ja tietävät suunnitelmien/ohjeistuksien sisällön. Yhteistyö muiden leirin turvallisuusorganisaation jäsenien (palo, turva) kanssa on ensiarvoista. Tämän vuoksi ennen varsinaisen leirin alkamista kannattaa koko turvallisuusorganisaation harjoitella yhdessä suunnitelmien toteuttamista. Samalla voidaan varmistaa, että suunnitelmat pystytään toteuttamaan käytännössä ja saumaton yhteistyö onnistuu.

4. Tarkoituksenmukainen leirilääkintä

Leirilääkinnän tarkoituksenmukaisuutta on hyvä pohtia jo ensimmäisessä suunnittelukokouksessa. Näin päästään alusta asti yhteisymmärrykseen siitä mitä ollaan tekemässä, mitä tavoitetta kohti kuljetaan ja mitä asioita pitää tehdä ennen kuin leiri alkaa, jotta asetettuihin tavoitteisiin päästään. Kun tarkoituksenmukaisuus pidetään mielessä läpi koko suunnitteluprosessin, on helppo perustella tarvittavat resurssit (rahalliset ja henkilöstö) sekä listata tarvittavat toimenpiteet.

Leirilääkinnässä tarkoituksenmukaiseksi on koettu, että terveyskeskuspäivystyksen tasoinen palvelu on piirileirin kokoiselle tapahtumalle perusteltu ja riittävä. Tämä tarkoittaa lääkäri + hoitaja - vahvuutta vuorokauden ympäri. Isommilla leireillä on tarpeen pitää useampaa lääkäri + hoitaja - paria vuorossa

samanaikaisesti, kun pienemmällä piirileirillä yksi pari per vuoro voi riittää. Jokaisen lääkinnän päällikön on mietittävä tapahtumakohtaisesti resurssien riittävyttä.

Tärkeää on, että leirisairaala tarjoaa mahdollisuuksien mukaan tarvittavan hoidon niin, ettei leiri keskeydy, eikä hoitoa tarvitse lähteä hakemaan kaukaa omasta terveyskeskuksesta, sillä kuljettaminen vie yllättävän paljon aikaa ja energiaa. Potilaat ovat arvostaneet sitä, että pienet toimenpiteet onnistuvat leiristä poistumatta. Tarjoamallaan hoidolla leirilääkinnän on tarkoitus estää leiristä johtuvan ylimääräisen rasituksen syntymistä paikalliseen terveydenhuoltoon.

Vaikka suurin osa leirilääkinnän potilaista sairastavat helppohoitoisia perussairauksia, pieniä naarmuja ja ruuheita, on tärkeää muistaa, että mitä vaan voi sattua. Tarkoituksenmukaista on suunnitella leirilääkintä, joka vastaa riskikartoituksessa todettuihin uhkiin, sairastumisiin, vammautumisiin ja henkisen huollon tarpeeseen. Todettujen ja todennäköisten tapaturmien ja sairauksien lisäksi on tärkeää varautua myös odottamattomiin tapahtumiin.

Leirilääkinnän olisi hyvä ohjeistaa pitkäaikaissairaat leiriläiset jo ennen leiriä siitä minkälaiset leiriolosuhteet ovat ja minkälaisia ennakkovalmisteluja heidän sairautensa hoitaminen leirissä vaatii. Näin he voivat varautua leirin tuomiin haasteisiin ja mahdollisesti ennaltaehkäistä jo olemassa olevan sairauden pahenemisen.

5. Leirilääkinnän tavoitteet

Leirilääkinnän tavoitteena on yhdessä turvan ja palon kanssa mahdollistaa leiriläisille turvallinen leiriarki.

Leiriläisten turvallisuuden lisäksi on hyvä viestiä kotiväelle, että leirilääkintä on varautunut hoitamaan leiriläisten pitkäaikaissairaudet. Näin myös vanhemmille tulee turvallinen leirikokemus.

Tarkoituksena ei ole rakentaa keskelle metsää yliopistotasoisista sairaalaa, vaan varmistaa mahdollisimman hyvä hoito metsäolosuhteissa. Näin toimimalla vältetään leiriläisiltä ylimääräinen vaiva, kun heidän ei tarvitse lähteä etsimään terveyskeskusta. Kun leirilääkinnässä voidaan tehdä hoidon tarpeen arviointi ja hoitaa terveyskeskus tasoiset asiat itse, vältymme ylikuormittamasta paikallista julkista terveydenhuoltoa.

Leirilääkinnän tavoitteena on ennaltaehkäistä ongelmia tekemällä yhteistyötä muun leiriorganisaation kanssa. Keittiön ja leirin hygieniasta vastaavan tiimin kanssa tehtävällä yhteistyöllä saadaan tehtyä suunnitelmia hyvän käsihygienian ylläpitämisestä ja toteutettua reaaliaikaista epidemiaseurantaa. Mm. näillä keinoilla pääsemme puuttumaan vatsatautien aiheuttajaan ennen kuin tilanne karkaa käsistä.

6. Leirilääkinnän osaaminen

Leirilääkinnän monipuolisten palveluiden toteuttamiseen tarvitaan tekijöitä monilta eri aloilta. Lääketieteen puolelta paikalle olisi mielekästä saada yleislääkäri, lastenlääkäri, sisätautilääkäri, kirurgi, anestesia- ja trauma- ja hammaslääkäri ja akuuttilääkäri. Hoitajia olisi hyvä saada lastenhoitotyön, mielenterveyshoitotyön, päivystyksen ja ensihoidon puolelta.

Leirilääkinnässä tarvitaan hyvät tiimityöskentelytaidot ja porukalle hyvä yhteishenki. Ammattitaitoa vaativan osaamisen listaan on kirjattu: haavanhoito, haavojen ompelu ja liimaus, potilaan seuranta pään vammoissa ja iskuvammoissa, oikomiskojeiden korjaaminen, kyky tehdä itsenäisiä päätöksiä ja taito arvioida hoidon tarve. Terveydenhuollon ammattilaisten lisäksi leirilääkintään tarvitaan yleismiehiä, sihteereitä ja kuljettajia.

Leirilääkinnän resursointi on aina päätetty tapahtumakohtaisesti. Suositeltavaa olisi, että jokaisessa vuorossa olisi vähintään yksi lääkäri -hoitaja -työpari.

7. Varautuminen

Lista siitä mihin pitää varautua, on aina tapahtumasta, tapahtuman ajankohdasta, osallistujista ja tapahtumapaikasta riippuvaista. Tässä kuitenkin suuntaa antava lista, jonka ovat koonneet lääkinnässä aikaisemmin toimineet ammattilaiset:

- Hukkuminen
- Putoaminen korkealta
- Korkealta putoavat esineet
- Ulkopuoliset uhat
- Yleisimpien perussairauksien hoito
- Hengitysteiden ja verenkiertoelimistön tukeminen
- Happi ja avaavat lääkkeet
- Elvytysvalmius, elvytyslääkkeet
- Osaamista ja valmiutta hoitaa haavoja (ompelevalmius)
- Pienten paiseiden puhkaisu
- Pienet kirurgiset toimenpiteet
- Palovammat
- Pienten murtumien lastoitus
- Infektiot, nyrjähdykset, venähdykset
- Ampiaisen pistot ja hyönteisten puremat
- Allergiset reaktiot
- Myrskyt -> teltojen ja puiden kaatuminen
- Monipotilastilanne
- Epidemiat
- Hygieniatilanteen seuraaminen ja päivittäminen (mm. mistä tulee mahatauteja, tarvitaanko eristystä jossain)
- Hammaslääketiede: yleisimmät infektiot, oikomishoidot, traumat (jos ei laaja murtumatrauma)

8. Yhteistyö

Leirilääkinnän lähimmät yhteistyökumppanit ovat turva ja palo. Leirilääkintä on luvanvaraista terveydenhuollon ammattilaisten toteuttamaa terveydenhoitoa. Ennen leiriä on hoidettava viranomaisten kanssa lupa-asiat kuntoon, tarkistettava tekijöiden ammattipätevyys ja luotava suhteita useisiin eri tahoihin, mm. varusteiden ja jatkohoitopaikkojen varmistamiseksi.

Tässä listassa asiantuntijoiden neuvot yhteistyöhön:

- Ole hyvissä ajoin yhteydessä ulkopuolisiin tahoihin ja kerro mitä leirilääkinnässä tehdään, hoidetaan ja minkä tasoisesti.
- Paikallisesta terveydenhuollosta voi saada lääke- ja hoitotarvikejakelun, kun heille perustelee kuinka paljon leirilääkinnän toiminta helpottaa heidän potilasmääräänsä.
- Ensihoitokeskukseen, sairaalaan sekä pelastustoimeen hyvissä ajoin aloitettu kommunikaatio on leirilääkinnälle eduksi.
- Paikallisen terveystieteiden tai muun julkisen terveydenhuollon edustajan kanssa on sovittava potilasrekisterin säilyttämisestä leirin jälkeen. Potilasasiakirjat on löydettävä vielä vuosien jälkeen, eikä esim. Piiritoimisto ole soveltuva asiakirjojen säilyttämiseen.
- Puolustusvoimilla on vuokrattavana paljon tarpeellisia varusteita leirisairaalaan. Ota hyvissä ajoin yhteyttä, jotta huolelliseen tilauslistan luomiseen jää riittävästi aikaa.

Tässä aikaisempien leirilääkinnän päälliköiden keräämä lista tarvittavista yhteistyötahoista:

- Paikallinen sairaanhoitopiiri
  - Alue-, keskus- ja/tai yliopistosairaalan päivystys
  - Ensihoitojärjestelmä
  - Sovitaan jatkohoitoon ohjaaminen, ensihoito yms. yhteistyökuviot.
- Paikallinen pelastustoimi

- Leirin pelastuspäällikkö sopii pelastussuunnitelmaan liittyvistä asioista.
  - Leirilääkinnän vahvuus on hyvä olla pelastuslaitoksella tiedossa.
  - Pelastustoimella voi olla kalustoa vuokrattavaksi leirille.
- Paikallinen kriisipäivystys
    - Sovitaan miten kriisiapua tarvittaessa saadaan leiriin.
    - Tehdään etukäteen sopimus siitä, minkälaista apua tarvittaessa saadaan ja kauanko sen paikalle saapuminen kestää.
  - Viranomaiset
    - Lääkäriluvat ja -vakuutukset
    - Potilasvakuutukset
    - Hoitajilla potilasturvavakuutukset
    - Ammattipätevyyden tarkistaminen kaikilta!
  - AVI (ohjeet siitä, mitä viranomainen vaatii: potilasasiakirjojen säilyttäminen, niiden sisällöstä raportointi, lukumäärät ym.)
    - Rekisteröidään kaikki terveysalan ammattilaiset, jotka leirillä ammattiaan harjoittavat.
    - Haetaan tarvittaessa lupa toimia leirilääkintänä ja lupa perustaa tilapäinen terveydenhuollon yksikkö.
    - Vaatii organisaatioon ylilääkärin, joka vastaa toiminnasta.

9. Viestikalusto ja -liikenne

Niin leirilääkinnälle kuin myös leiripalokunnalle Virve-päätelaitteet ovat välttämätön viestiväline viranomaisten kanssa toimimiseen (Turvan toimintaa leiripalokunnan ja lääkinnän kanssa yhteistoiminnassa Virve-päätelaitteet parantavat). Virve-päätelaitteiden saaminen leirille on hankalaa ja asia on hyvä ottaa selvitykseen jo hyvissä ajoin. Virve-päätelaitteita voidaan vuokrata Pelastusopistolta (27 € / laite / vrk) tai pyytää lainaksi pelastuslaitoksilta.

Puheryhmiin vaikutta se mistä Virve-päätelaitteet tulevat lainaan. Pelastusopistolta ja pelastuslaitoksilta on mahdollista saada käyttöön harjoituspuheryhmiä. Leirilääkinnälle riittää useimmiten yksi-kaksi puheryhmää. Lisäksi yhteistoiminta- ja johtopuheryhmät leirin koon mukaan. Liian monimutkaista puheryhmäjakoa tulee välttää kaikissa toiminnoissa, ja panostaa enemmän viestikuriin ja -koulutukseen.

Selvityksessä on myös omien puheryhmien hankkiminen Suomen Partiolaisille.

PMR-radiot jne. eivät sovellu turvallisuustoimijoiden käyttöön suuren käyttäjämäärän, tietoturvan ja radioliikenteen kuuluvuusrajoitusten johdosta.

Pelastuslaitoksen kanssa tehtävän sopimuksen yhteydessä on sovittava käyttöön yhteistoimintapuheryhmä ja hälytysten välittyminen leirilääkinnälle. Hälytykset on mahdollista saada suoraan hätäkeskuksen kautta leirilääkinnän Virve-päätelaitteisiin.

Tarvittaessa on huomioitava alueen Virve-verkon kuuluvuus ja pyydetävä pelastuslaitoksen kanssa yhteistyössä Erillisverkoilta siirrettävää Virve-tukiasemaa leirialueelle. Tilauksen ja tarvearvion tekee paikallinen pelastusviranomainen, leirin palopäällikön aloitteesta. Kuuluvuus on syytä selvittää kattavasti jo ennakkoon leirialueen tiedustelun yhteydessä, tai viimeistään rakennusleirillä.

10. Raportointi

Raportointi on tärkeä työkalu, kun mietitään menneen projektin onnistumisia ja sitä, mikä olisi voinut mennä paremmin. Edellisen leirilääkinnän loppuraportti toimii hyvänä apuna seuraavan leirilääkinnän suunnittelussa.

Jotta loppuraportti toimisi mahdollisimman hyvänä apuna seuraaville organisaatioille, tulisi sen sisältää tietoa sairastumisista ja tapaturmista, "läheltä piti" -tilanteista sekä siitä minkälaisia lääkkeitä, hoitotarvikkeita ja välineitä käytettiin ja kuinka paljon. Hoidollisten asioiden lisäksi raporttiin on hyvä

kirjoittaa missä onnistuttiin, jotta seuraavat organisaatiot voivat ottaa hyväksi todetut käytänteet käyttöön myös seuraavalla leirillä. Vastavuoroisesti tulisi kirjata myös se missä ei onnistuttu, jotta seuraavat osaisivat kehittää toimintaa eteenpäin, kohti parempaa.

Dokumentointi siitä miten leirisairaala rakennettiin ja minkälaista kuljetuskalustoa ym. käytettiin, on myös hyödyllinen tieto. Tärkeää on muistaa, että avoimesti jaettaviin loppuraportteihin EI saa kirjoittaa mitään salassa pidettävää, kuten esimerkiksi potilastietoja.

Suosittelavaa olisi jakaa jonkinlainen raportti toteutuneesta toiminnasta myös paikalliselle julkisen terveydenhuollon edustajalle, jotta hekin saavat tiedon siitä minkälaisia tapauksia ja millaisella volyyymilla leirilääkinnässä on hoidettu.

Mitä avoimemmin dokumentin voi jakaa, sitä useammalle partiolaiselle lääkinnänpäällikön kirjoittamasta raportista on apua.

11. Kansainvälisyys

Yhä useammin piirileireille osallistuu partiolaisia oman piirin jäsenten lisäksi myös ulkomailta. Tämä on hyvä huomioida leirilääkintää suunnitellessa. Käytännössä on huomattu, että kansainvälisille vieraille erityisen tärkeässä roolissa on etukäteisohjeistus siitä, minkälaiseen maastoon ja ilmastoon he ovat saapumassa. Näin he ovat paremmin varautuneita Suomen olosuhteisiin ja turvallinen leirikokemus saa helpomman alun.

Leirilääkinnällä olisi hyvä olla tulkki käytössään, mikäli omasta väestä ei löydy tarvittavaa kielitaitoa. Usein joukkueesta löytyy joku, joka osaa tulkata englanniksi. Kovin arkaluontoisia asioita varten olisi hyvä olla varalla ulkopuolinen tulkki. Mikäli kansainvälistä leiriläistä hoidetaan leirilääkinnässä, täytyy hänen potilasasiakirjansa kääntää potilaan omalle kielelle.

Kansainvälisten potilaiden kohdalla tulee huomioida kulttuurierot, hygieniätottumusten erot maittain, erilainen bakteerikanta ja sairaudet, jotka eivät ole Suomessa tuttuja.

12. Vierailupäivä ja koko leirin yhteiset tapahtumat

Vierailupäivässä on tärkeää ottaa huomioon, että vierailijat lähes tuplaavat leirin osallistujamäärän. Vierailupäivänä paikalle saapuvat perinteisesti vanhemmat, isovanhemmat ja muut tärkeät läheiset. Vierailijoiden myötä leirissä olevien ikäjakauma muuttuu huomattavasti. Sen vuoksi vierailupäivänä on hyvä nostaa leirilääkinnän valmiutta valjastamalla muutama ylimääräinen henkilö ensiapuliivit päällä liikkuviksi yksiköiksi leirialueelle.

Leirilääkinnän näkyvyys antaa vierailijoille positiivisen ja turvallisen mielikuvan leiristä. Leirialueelle jalkautuneet leirilääkinnän joukot voivat myös vastaila vierailijoita askarruttaviin kysymyksiin, ja tavoittavat hyvissä ajoin apua tarvitsevat henkilöt.

Vierailijoiden lääkinnälliset tarpeet on useimmiten ohjattu hoidettavaksi leirilääkinnän ulkopuolelle. Tätä ajatellen on hyvä selvittää muutama ylimääräinen, tarvittaessa leirilääkinnän käyttöön valjastettava ajoneuvo, jolla kuljetukset terveyskeskukseen saadaan hoidettua.

Vierailupäivä sijoittuu usein leirin puoliväliin ja vaatii lähes kaikilta johtajilta koko päivän työpanoksen. Kun päivä on hoidettu, saattaa uupumuksen merkit näkyä niin psyykkisessä, kuin fyysisessäkin voinnissa.

Kun vierailijat ovat poistuneet, tulee leirilääkinnän varautua myös koti-ikävä tapauksiin.

Koko leirin yhteiset tapahtumat kuten avajaiset ja päättäjäiset kokoavat leiriläiset yhteen ja samaan paikkaan. Leirilääkinnän on tällöin huomioitava, miten resurssit jaetaan sairaalan ja tapahtuman välille. On luonnollista, että ensihoito sijoittuu tapahtuma-alueelle, mutta on myös tärkeää asettaa useampi ensiapupäivystäjäpari kevyellä ensiapuvälineistöllä varustettuna eri puolille leiriläisiä. Näin he pääsevät nopeasti tapahtumapaikalle.

Lisäksi on suunniteltava ja sovittava kommunikointi ohjelman aikana. Kova melu tai muusiikki asettaa haasteita kommunikoinnille. Tärkeä on myös huomioida, miten tarvittaessa evakuoidaan sairastunut tai loukkaantunut ja miten vastuu jaetaan jäljelle jääneiden päivystäjien kanssa, jos alueelta joutuu poistumaan apua antava pari.

Huomioitavaa on myös, että tapahtumaan saapuessa ja lähtiessä yleiset ja isot kulkureitit ruuhkautuvat. Tämä saattaa aiheuttaa haasteita hälytysajoneuvoille. Lisäksi isoissa siirtymissä voi tapahtua ensiapua vaativia onnettomuuksia.

13. Mielenterveys

Leirilääkinnässä on enenevässä määrin ollut tarvetta mielenterveysalan ammattilaisille. Leirin ilmoittautumislomakkeeseen jää usein stigman pelossa kirjaamatta leiriläisen mielenterveyden ongelmat, kuten paniikkihäiriö tai masennus.

Suositeltavaa olisi, että leirilääkinnästä löytyy mielenterveyshoitaja, psykologi tai psykiatri. Mikäli leirilääkinnästä ei löydy osaamista, olisi hyvä sopia henkilö tai taho, josta saa tarvittaessa konsultaatioapua mielenterveysasioissa.

Keskusteluapua varten pitäisi leirilääkinnästä löytyä rauhallinen paikka, jossa keskustella ja henkilö, jolla on aikaa keskustelulle. Etukäteen on hyvä miettiä mikä on taho, jonne potilaan voi ohjata jatkohoitoon. Mikäli potilaan tilanne vaatii seurantaa, tulee hänet ohjata jatkohoitoon leirilääkinnän ulkopuolelle.

Leiriläisten kanssa päivittäin toimivien lähijohtajien olisi hyvä tietää leirilääkinnälle puhelinnumero, johon he voivat soittaa, mikäli leiriläisen mielenterveys mietityttää. Näin potentiaalisin ongelmiin päästään puuttumaan ajoissa.

Mielenterveyden tukemisen puitteissa on tärkeää ottaa huomioon myös leirillä työntekijöinä ja johtajina toimivien uupuminen leirin aikana. Piirileiri on parin vuoden mittainen projekti, jonka huipennus leiri on. Joskus oma tehtävä voi käydä leirillä liian raskaaksi. Johtajien on tärkeää seurata omien tekijöidensä jaksamista ja antaa tarvittaessa ylimääräistä vapaa-aikaa voimien keräämiseen. Leirilääkinnän kiertävien partioiden on hyvä seurata aikuisten jaksamista ja tarvittaessa tarjota heille lepopaikka ja hoitoa.

14. Kriisi leirillä

Leirilääkinnällä tulee olla kriisisuunnitelma, josta selviää työnjako, yhteyshenkilöt ja toimintasuunnitelma kriisitilanteen varalle. Kun leirissä tapahtuu kriisi, aktivoituu koko turvallisuusorganisaatio toteuttamaan ennakkosuunnitelman mukaisia tehtäviä estääkseen lisävahingot, antamaan ensiapua ja ohjaamaan leiriläiset turvalliseen paikkaan. Turva, palo ja lääkintä hoitavat jokainen oman osa-alueensa omien päälliköidensä johdolla. Turvallisuuden johtaja valvoo yleistilannetta ja auttaa päälliköitä hoitamaan tehtävänsä.

Turvallisuusorganisaation lisäksi aktivoituu leirin kriisiviestintäryhmä. Tähän ryhmään kuuluu usein leirinjohto, partiopiirin kriisiviestinnästä vastaava, leirin viestinnästä vastaava, piirin työntekijä ja turvallisuuden johtaja. Turvallisuuden johtajan tärkeä tehtävä on tuoda kriisiviestinnän kokoukseen ajantasainen ja oikea tieto leirissä tapahtuneesta kriisistä. Näin kriisiviestintä voi alkaa työnsä välittömästi. Kriisiviestintä vastaa kriisitilanteessa sekä leirin sisäisestä, että leirin ulkoisesta viestinnästä. Jokaisella partiopiirillä on omat kriisiviestintäohjeet, joissa on kirjalliset piirikohtaisesti sovitut menettelytavat.

HUOM! Jokaisella turvallisuusorganisaation tekijällä on salassapitovelvollisuus. Turvallisuuden johtajan tulee pitää huoli siitä, että kaikki kirjoittavat leirin alussa tai ennen leiriä salassapitovelvollisuussopimuksen.

Leirilääkinnällä tulee olla selkeä suunnitelma kriisin varalle. Lääkinnän päällikkö jakaa tehtävät ja priorisoi ne parhaaksi katsomallaan tavalla. Kriisitilanteita varten leirilääkinnällä tulee olla suunnitelma kriisiavun järjestämisestä. Leirilääkintään voi kuulua kiinteästi kriisiryhmä tai kriisiryhmä voi muodostua muualla leirissä olevista henkilöistä, jotka kutsutaan koolle vain tarvittaessa. Mikäli kriisiryhmä ei ole

leirissä, on ennen leiriä selvitettävä mistä kriisityön ammattilaisia tarvittaessa saadaan ja kuinka nopeasti he pääsevät paikalle. On muistettava, että ulkopuolisen kriisiavun paikalle saaminen saattaa olla hidasta.

Kriisiryhmä voi koostua monista eri alojen ammattilaisista. Suositeltavaa olisi, että mukana on hoitoalan ammattilaisia, jotka tietävät esim. miten jatkohoitoon ohjataan. Kriisiryhmä tekee paikalle saavuttuaan arvion kriisityön tarpeesta, selvittää ketkä apua tarvitsevat ja tekevät saamiensa tietojen perusteella suunnitelman siitä miten jälkipuinti toteutetaan.

Kriisiryhmään on hyvä ottaa mukaan myös partiopiirin kriisiviestinnästä vastaava henkilö. On tärkeää muistuttaa kaikkia kriisitilanteessa mukana olevia henkilöitä siitä, että kriisiviestinnästä vastaava henkilö on ainoa, joka saa antaa leirin ulkopuolelle lausuntoja. Sosiaalisen median käytöstä kriisitilanteessa tulisi myös olla selvä ohjeistus. Viestinnän lisäksi tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat leirikirkko tai leiriseurakunta ja leirinjohto.

Kriisi voi olla mikä tahansa normaalista arjesta poikkeava tapahtuma. Tätä silmällä pitäen kriisiin on tärkeää varautua, vaikka kriisityötä ei välttämättä tarvitsisikaan.

15. Minkälainen lääkinnän päällikön kuuluisi olla?

Tähän ei ole yhtä ainoaa oikeaa vastausta. Leirilääkinnän historiassa päällikön koulutus, kokemus ja ammatti ovat vaihdelleet suuresti ja leirilääkinnässä on nähty monia erilaisia toteutuksia.

Päällikön tärkein tehtävä on olla hyvä johtaja. Ammatista on kahta mielipidettä: lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattilainen. Moni suosittaa lääkinnän päälliköksi lääkäriä asioiden hoitamisen sujuvuuden ja vastuunjaon selkeyden vuoksi. Mikäli muu terveydenhuollon ammattilainen valitaan lääkinnän päälliköksi, tulee tehtävät (lupa-asiat) ja vastuut (lääkärillä eri kuin hoitajalla) jakaa selkeästi ennen leiriä. Viimekädessä vastuu leirilääkinnän päätöksistä on aina leirin vastuulääkärillä.

On erittäin suositeltavaa, että päälliköksi hakevalla henkilöllä on aikaisempaa kokemusta leirilääkinnästä. Päällikön tulee tietää, miten sairaalan vastaanotto muuntautuu leirisairaalaksi ja miten ensiapua ja hoitoa metsäolosuhteissa toteutetaan. Leirilääkinnän päällikön tulee ymmärtää myös se, miten ympärillä oleva partioleiri pyörii ja miten kaikki siellä tapahtuvat asiat vaikuttavat leirilääkinnän toimintaan ja varautumiseen.

Päällikön suuria vastuita on rekrytoida ympärilleen ammattitaitoinen henkilöstö, jonka vahvuudet tulee tunnistaa ja valjastaa ne käyttöön. Päällikön kannalta yksi merkittävimmistä pesteistä on lääkinnän varapäällikkö. Rekrytoi tähän tehtävään henkilö, johon luotat, jolle voit kertoa mitä tahansa ja jonka käsiin voit huoletta jättää leirisairaalan oman vapaapäiväsi ajaksi. Tämä on koko leirisairaalan yhteinen etu. Hommat lakkaavat toimimasta, jos päällikkö uupuu ensimmäisten päivien aikana. Muista päällikkönä pitää huolta myös muiden jaksamisesta!

Vaikka leirilääkintä pohjaa samoihin sääntöihin ja lakeihin kuin sairaalan sisällä toteutettava hoito, on tärkeää muistaa, että kaikki leirilääkinnän työntekijät ovat vapaaehtoisia ja omalta osaltaan auttamassa partiolaisia saamaan parhaan mahdollisen leirikokemuksen. Leirilääkinnän päällikön tehtäviin kuuluu huolehtia siitä, että leiriläisten lisäksi myös leirilääkinnän tekijöille mahdollistetaan hyvä leirikokemus. Rekrytoi siis riittävästi tekijöitä, jotta kaikki tekijät saavat ainakin yhden vapaapäivän ja mahdollisuuden nauttia leiristä.

16. Hyviä vinkkejä

Lopuksi olemme keränneet leirilääkinnän konkareilta vinkkejä leirilääkinnän päällikölle. Tehtävä on laaja ja hoidettavia asioita paljon. Kysy lisää neuvoja esim. Suomen Partiolaisten turvallisuusverkostolta.

- Ensihoitoyksikkö (ambulanssi)
  - Ensihoidon järjestämisestä on sovittava vastaavan sairaanhoitopiirin kanssa.
  - Paikallinen ensihoidon vastuulääkäri tekee päätöksen siitä, millä tasolla toimitaan (perustaso-ensiauttaja-hoitotaso), valikoiman ja varustuksen tulee vastata määrättyä tasoa.

- Ensihoitoyksikkö voi olla perusteltua esim. siinä tapauksessa, jos leiri on hyvin kaukana terveystalveista tai pienellä paikkakunnalla ambulansseja on vain muutama ja aika-arvio yksikön paikalle saamiseksi on liian iso.
  - Ensihoitoyksikkö saaminen hätäkeskuksen piiriin vaatii paljon töitä.
  - Yksikkö tulee olla saatavilla soittamalla numeroon 112.
  - Yksikön täytyy vastata hätäkeskuksen antamiin tehtäviin myös leirialueen ulkopuolella.
  - Ensihoitoyksikön miehistönä saa toimia vain paikallisen ensihoitokeskuksen hyväksymät henkilöt.
-
- Tee yhteistyötä turvan ja palon kanssa.
  - Sopikaa komentoketju, jos onnettomuus tapahtuu: kuka on päävastuussa, miten joukot organisoidaan ja mikä on tehtävänjako.
  - Auttakaa toinen toisianne!
  - Leiriorganisaatiossa on hyvä olla turvallisuuden johtaja, joka toimii kokoavana johtajana turvalle, palolle ja lääkinnälle. Yhteinen johtaja helpottaa tiedonkulun sujuvuutta ja yhteistyön onnistumista.
  - Kyläsairaanhoito / ensiapupiste vähentää sairaalakäyntejä ja edesauttaa luomaan matalan kynnyksen hoitoon hakeutumiselle.
  - Toimittaessa viranomaisen tai paikallisen toimijan kanssa, on tärkeää pitää sopimuksista kiinni.
  - Muistakaa nauttia leiristä!